

**10 красавіка 2023 г. - 105 гадоў з дня нараджэння
ІВАНА АЛЯКСАНДРАВІЧА ЗАМОРЫНА (1918-1993),
удзельніка Вялікай Айчыннай вайны, ваеннага лётчыка,
кавалера 9-ці ордэнаў СССР і 2-х Францыі**

105-гадовы юбілей Івана Аляксандравіча Заморына - чарговая нагода ўспомніць пра чалавека з гераічным лёсам, частка жыцця якога назаўжды злучана з Кобрынам.

Іван Аляксандравіч Заморын нарадзіўся 10 красавіка 1918 года ў в. Касценка Магілёўскай губерні (цяпер Магілёўскі раён Магілёўскай вобласці). Скончыў 7 класаў сярэдняй школы. Сваю працоўную дзейнасць пачаў у 13 гадоў матарыстам на швейнай фабрыцы імя Валадарскага ў Магілёве.

Юнакоў 1930-х гадоў вабіла служба ў Чырвонай арміі, а самыя смелыя марылі аб прафесіі лётчыка. Яшчэ ў школе Іван пачаў наведваць Магілёўскі аэраклуб. У 19 гадоў закончыў вучобу ў аэраклубе, затым быў залічаны ў Барысаглебскую Чырванасцяжную ваенную авіяцыйную школу лётчыкаў імя В. П. Чкалава. З 1938 года ў Чырвонай арміі. У 1941 годзе прайшоў 4-х месячныя курсы камандзіраў звенняў пры 29-й авіядывізіі Далёкаўсходняга фронту.

З пачаткам Вялікай Айчыннай вайны малодшы лейтэнант Іван Заморын у дзеючай арміі. Да чэрвеня 1942 года ваяваў у складзе 168-га знішчальнага авіяцыйнага палка, з чэрвеня 1942 года па студзень 1944 года камандаваў 2-й эскадрылляй 18-га гвардзейскага знішчальнага авіяпалка.

18-ы полк праславіўся тым, што ваяваў разам са славытым французскім авіяпалком «Нармандыя – Нёман». Нашаму герою давялося правесці шмат паветраных баёў разам з французскімі лётчыкамі, попач з імі змагацца супраць фашысцкіх захопнікаў. Не раз асабісты прыклад лётчыка-знішчальніка І. А. Заморына станавіўся ўрокам вядзення паветранага бою для французцаў. Ужо адзін факт дачынення Івана Заморына да вядомага палку робіць яго асобу легендарнай. Імя І. А. Заморына згадвае французскі пісьменнік Франсуа дэ Жофр у сваёй пасляваеннай кнізе

ўспамінаў, якая выдавалася і ў СССР; а ў тытрах дакументальна-мастацкага фільма «Нармандыя – Нёман» паказана: «лётчык Іван Заморын – артыст Зыкаў».

Іван Заморын віртуозна валодаў тэхнікай пілатавання, страляў па-снайперску, у баі дзейнічаў разважліва. Лятаць з ім лічылася вялікім гонарам і добрай школай. За час вайны ён асвоіў некалькі тыпаў баявых самалётаў, у тым ліку і нямецкі Me-109.

Усяго за гады вайны лётчык-знішчальнік Іван Заморын правёў 342 паспяховых баявых вылетаў, 9 варожых самалётаў было збіта ім асабіста і 12 – у групе. Па словах камандзіра 303-й знішчальнай дывізіі Героя Савецкага Саюза генерал-маёра авіяцыі Г. Н. Захарава, лётчык Заморын меў каля 20 асабістых перамог, але з-за сваёй сціпласці ніколі не настайваў на занясенні многіх збітых самалётаў праціўніка на свой асабісты рахунак. У пытаннях асабістага рахунку лётчык быў да крайнасці педантычны: лічыў збітымі толькі тыя самалёты, што ўпалі на яго вачах і чыё месца падзення ён мог бы дакладна паказаць на карце.

У жніўні 1942 года ў адным з цяжкіх баёў самалёт Івана Заморына быў падбіты, лётчыка напаяжывым выцягнулі з самалёта, ён атрымаў вялікія апёкі твару, рук і ног. Некалькі месяцаў правёў у шпіталях. Медыцынская камісія хацела спісаць яго з лётнай работы, аднак І. А. Заморын настойліва, пераадольваючы боль, распрацоўваў свае пашкоджаныя рукі і дабіўся свайго. Праз некалькі месяцаў вярнуўся ў свой полк, на новых баявых машынах зноў падняўся ў неба і правёў яшчэ шмат выдатных паветраных баёў.

Знакамітага лётчыка Івана Заморына двойчы прадстаўлялі да прысваення звання Героя Савецкага Саюза, якое ён так і не атрымаў. За мужнасць і гераізм, праяўленыя ў паветраных баях на Курскай дузе, капітан І. А. Заморын быў прадстаўлены да звання Героя Савецкага Саюза. Аднак на другі дзень у адным з баявых вылетаў загінуў першы камандзір французскай эскадрыллі Жан Цюлян (камандаваў сумесным палётам Іван Заморын). З-за гібелі Жана Цюляна прадстаўленне не адбылося.

Другі раз аб узнагароджанні Івана Заморына высокім званнем хадайнічаў камандзір палка падпалкоўнік Анатоль Голубаў. Хадайніцтва падтрымалі камандзір дывізіі генерал-маёр Г. Захараў, камандуючы 1-й паветранай арміі генерал-лейтэнант М. Громаў, камандуючы Заходнім фронтам генерал

арміі В. Сакалоўскі. Аднак і на гэты раз І. А. Заморыну не пашанцавала. Гісторыя – амаль аналагічная той, што была з французамі. Толькі цяпер загінуў Леанід Хрушчоў – сын члена Палітбюро Мікіты Хрушчова.

І. А. Заморын меў шмат урадавых узнагарод. Франтавы шлях лётчыка-знішчальніка адзначаны 20 падзякамі Вярхоўнага Галоўна-камандуючага І. В. Сталіна, пяць з іх лётчык атрымаў за вызваленне Беларусі. У студзені 1944 года Іван Заморын стаў штурманам дывізіі, лятаў у пары з генералам Г. Захаравым. З лютага 1944 года па студзень 1945 года ён быў штурманам 303-й знішчальнай авіяцыйнай дывізіі. Многія паветраныя баі, праведзеныя з удзелам лётчыка Івана Заморына, увайшлі ў летапіс гісторыі савецкай авіяцыі.

Закончыў вайну І. А. Заморын падпалкоўнікам, камандзірам 523-га знішчальнага Аршанскага Чырвана-сцяжнага ордэнаў Суворова, Кутузава і Аляксандра Неўскага авіяцыйнага палка. Пасля вайны да самага пенсійнага ўзросту Іван Аляксандравіч служыў у авіяцыі.

Выхадзец з Магілёўскай вобласці, упершыню лётчык Заморын апынуўся ў нашым горадзе пасля вайны, калі 523-ці знішчальны авіяцыйны полк 303-й знішчальнай авіядывізіі 1-га паветранага войска Баранавіцкай, а пазней Беларускай ваеннай акругі дыслацыраваўся ў Кобрыне. У Кобрыне Іван Аляксандравіч правёў і два апошнія дзесяцігоддзі свайго жыцця. Падцягнуты, ветлівы, сціплы і нешматслоўны – не кожны з першага погляду прызнаваў у гэтым чалавеку героя Вялікай Айчыннай вайны. І толькі ў асабліва ўрачыстых выпадках Іван Аляксандравіч апранаў парадны мундзір палкоўніка авіяцыі – і тады кожны жыхар нашага горада, заўважыўшы шматлікія ўзнагароды ветэрана і сляды апёкаў на твары і руках, разумеў, што гэты чалавек шмат чаго перанёс у сваім жыцці.

На пенсіі легендарны лётчык займаўся вялікай патрыятычна-выхаваўчай работай, за што атрымаў Ганаровую грамату Савецкага камітэта ветэранаў. Ён сустракаўся з моладдзю, часта бываў у школах, дзе расказваў падростаючаму пакаленню аб былых баях, вучыў іх быць сапраўднымі патрыётамі сваёй Радзімы.

У Кобрыне Іван Аляксандравіч жыў разам з жонкай. Наведаць бацькоў нярэдка прыязджала з Калінінграда дачка з унукамі. Ветэран не губляў сувязі з франтавымі сябрамі,

савецкімі і французскімі, ездзіў у Маскву на сустрэчы ў юбілеі Вялікай Перамогі.

Ваенны лётчык Заморын - кавалер 9-ці ордэнаў СССР і 2-х Францыі. За мужнасць і гераізм, праяўленыя ў баях у гады Вялікай Айчыннай вайны І. А. Заморын узнагароджаны ордэнам Леніна (29.06.1945), трыма ордэнамі Чырвонага Сцяга (10.12.1942, 19.02.1944, 06.11.1944), ордэнамі Аляксандра Неўскага (27.08.1943), Айчыннай вайны II ступені (27.02.1943), Айчыннай вайны I ступені (11.03.1985), двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, шматлікімі медалямі. Пасля вайны беларускі лётчык Іван Заморын быў узнагароджаны французскім «Ваенным крыжом» (20.05.1945) і ўдасцоены ордэна Ганаровага легіёна (21.11.1984) – вышэйшай узнагароды Францыі. Яе Івану Аляксандравічу асабіста ўручыў прэзідэнт Францыі Франсуа Мітэран у Крамлі ў азнаменаванне 40-годдзя Перамогі ў Другой сусветнай вайне.

Іван Аляксандравіч Заморын памёр 4 студзеня 1993 года, пахаваны на гарадскіх могілках. Легендарны лётчык знайшоў вечны спакой на кобрынскай зямлі, назаўжды ўпісаўшы свае слаўнае імя ў яе гісторыю. 8 мая 2005 года на доме № 1 па вул. Пушкіна, дзе з 1974-га па 1993 год жыў І. А. Заморын, была ўстаноўлена мемарыяльная дошка. Ініцыятарам увекавечання памяці славутага франтавога лётчыка стаў ветэран Вялікай Айчыннай вайны А. М. Сушчук.

*Матэрыял падрыхтаваны ў 2018 г., дапоўнены ў 2023 г.
Кобрынскай цэнтральнай раённай бібліятэкай.
Курачук Святлана Дзмітрыеўна, бібліёграф I кат.
аддзела абслугоўвання і інфармацыі*

Аб жыцці і дзейнасці І. А. Заморына

Заморын Іван Аляксандравіч // Памяць. Кобрынскі раён : гісторыка-дакументальная хроніка. – Мінск, 2002. – С. 242 : фат. – (Крутымі дарогамі вайны).

Заморын Іван Аляксандравіч // Памяць. Кобрынскі раён : гісторыка-дакументальная хроніка. - Мінск, 2002. – С. 264. - (Яны прайшлі дарогамі вайны).

Жоффр, Ф. Нормандія – Неман : воспоминания летчика / Франсуа де Жоффр ; пер с франц. Г. П. Загревского ; [предисл. Г. Захарова]. – 2-е изд. – Москва : Воениздат, 1982. – 176 с., [4] л. ил.

Лукашин, В. И. Против общего врага / В. И. Лукашин. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Воениздат, 1976. – 192 с., [16] л. ил.

Очерк о французском авиационном полке «Нормандия – Неман» и 18-м гвардейском истребительном авиационном полке.

Андреев, С. П. Крылом к крылу : [воспоминания военного летчика] / Сергей Павлович Андреев ; [лит. запись А. Г. Лебедева и В. И. Наумова]. – Москва : Знание, 1962. – 95 с. : ил.

105 гадоў з дня нараджэння І. А. Заморына // Зводны Каляндар дат і падзей Кобрыншчыны : краязнаўча-бібліяграфічны каляндар на 2021-2025 гг. / Дзяржаўная ўстанова культуры «Кобрынская раённая цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма», цэнтральная раённая бібліятэка, аддзел абслугоўвання і інфармацыі ; склад.: С. Д. Курачук, Л. С. Дардзюк. – Кобрын, 2020. – С. 85.

Кобрын. Мемарыяльная дошка Заморыну І. А. // Захавальнікі гісторыі роднага краю : турыстычна-бібліяграфічны даведнік / ДУК «Кобрынская раённая цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма», цэнтральная раённая бібліятэка, аддзел абслугоўвання і інфармацыі ; склад.: С. Д. Курачук, Л. С. Дардзюк. – Кобрын, 2016. – С. 158 : фат.

Бурдыко, В. Истребитель / Вячеслав Бурдыко // Заря. - 2021. - 8 мая. - С. 7.

О военном лётчыке И. Заморине.

Бурдыко, В. «Самолёт Хрущёва буквально рассыпался у меня на глазах» / Вячеслав Бурдыко // Сельская газета. - 2017. - 20 мая. - С. 31.

О военном лётчыке И. Заморине.

Белов, Д. Почтили память добрым делом / Дмитрий Белов // Кобрынскі веснік. - 2016. - 18 мая. - С. 4.

Участники волонтерского движения «Добрые сердца» приняли участие в патриотической акции по сохранению памяти о генерал-лейтенанте Иване Заморине.

Бурдыка, В. Знішчальнік / Вячаслаў Бурдыка // Народная трыбуна. - 2016. — 16 снежня (№ 51). — С. 9.

Мемарыяльная дошка ў гонар легендарнага лётчыка І. А. Заморына знаходзіцца ў г. Кобрыне па вул. Пушкіна на доме, дзе ён жыў апошнія гады.

Микулич, А. Однополчане упокоились на Кобринщине / Александр Микулич // Кобрынскі веснік. - 2016. - 7 мая. - С. 3.

Знаменитые летчики-истребители И. Заморин и В. Запаскин похоронены на кобринской земле.

Шепетюк, Н. Кобрин в судьбе героя / Наталья Шепетюк, В. Л. Омелянюк // Кобрин-информ. - 2007. - 2 августа. - С. 3.

Причастность И. Заморина, много лет прожившего в Кобрине, к полку «Нормандия-Неман» делает его личность легендарной и вписывает славную страницу в историю нашего города.

Пянко, А. Мы помним / Алексей Пянко // Кобрынскі веснік. - 2005. - 14 мая. - С. 2.

Об открытии мемориальной доски участнику Великой Отечественной войны И. А. Заморину.

Васюк, Н. Это надо не мертвым, это надо живым / сост. Н. Васюк // Кобрин-информ. - 2005. - 12 мая (№ 19). - С. 1.

На доме № 1 по ул. Пушкина установлена мемориальная доска памяти лётчика-фронтавика И. А. Заморина.

Сущук, А. Каштан лётчика «Нормандия-Неман» / Алексей Сущук // Кобрин-информ. - 2004. - 18 ноября. - С. 4.

Два последних десятилетия своей жизни легендарный лётчик И. А. Заморин прожил в Кобрине.

Сущук, А. Кавалер ордена Почетного легиона / А. Сущук // Мы и время. - 1998. - 4-10 мая. - С. 4.

Об И. А. Заморине.

Сущук, А. Кавалер ордэна Ганаровага легіёна / А. Сущук // Кобрынскі веснік. - 1993. - 17 красавіка. - С. 2.

Пра І. А. Заморына.

Сущук, А. Кавалер ордена Почетного легиона / А. Сущук // Заря. - 1993. - 8 мая. - С. 2.

Об И. А. Заморине.

Бурдыка, В. Узлётная паласа / В. Бурдыка // Камуністычная праца. - 1985. - 21 лютага; 23 лютага; 26 лютага.

Пра лётчыка-знішчальніка І. А. Заморына.

Шиманов Н. В небесах мы летали одних... / Н. Шиманов // Военно-исторический журнал. - 1971. - № 4. - С. 81-86.

Авиаполк «Нормандия – Неман».

Кобрынскі раён
Кобрын
Заморын Іван Аляксандравіч
Удзельнікі Вялікай Айчыннай вайны
Ваенныя лётчыкі